

ról és lényegéről nem volt kellő tájékozottságuk.¹²⁾ Tapasztalatlanságot állapított meg a Kúria, midőn alperes olyan kikötések mellett vállalt munkát, hogy a kiadási felemesztettek volna a felperesi ellenszolgáltatást, úgy, hogy a szerződés teljesítésére fordítandó napi 12 órai munka minden ellenszolgáltatás nélkül maradt, kárbavesztett.¹³⁾

Ujabb magánjogunk fejlődésének egyik legemberibb szempontja: a gyengébb fél védelme. Biróságainknak az uzsorás és kizsákmányoló szerződéseknél különösen az értelmi gyengeség¹⁴⁾ és tapasztalatlanság eseteiben módjában fog állani a méltányosság gyakorlása és ép a szigorú kötetmi jog területén keltheti életre a klasszikus jelmondatot: „parcere subjectis et debellare superbos”.

A perköltség és ítéleti illeték biztosítása a magyar nemzetközi perjogban.

Irtá: Dr. Szász István egyetemi m. tanár, az igazságügyminisztériumba beosztott kir. törvényszéki bíró.

1. A m. kir. igazságügyminisztérium nemzetközi osztályában teljesített szolgálatom folyamán azt tapasztaltam, hogy bíróságaink és ügyvédi karunk is a nemzetközi perjog kérdéseiben meglehetősen tájékozatlanok. Ez érthető egyrészt azért, mert a magyar nemzetközi perjog kérdéseit rendszeresen tárgyaló munka Magyarynak két kitűnő, de inkább elméleti jelentőségű kis értekezése¹⁾ és Ferenczynek teljesen elavult és tudományos szempontból nem nagyon értékes rövid összefoglalása²⁾ óta jogkereső közönségünknek nem áll rendelkezésére, másrészt azért, mert a vonatkozó jogszabályok annyira el vannak szórva a Törvénytarban és a Rendeleték Tárában, hogy a gyakorlati jogásznak összeállításuk nagy nehézségeket okoz. Ehhez járul még, hogy a nemzetközi perjog területén biztos mozgás feltételezi a külföldi perrendtartások, a külföldi bíróságok gyakorlatának és ezenkívül a m. kir. igazságügyminisztérium gyakorlatának ismeretét is, ez az anyag pedig a jogkereső közönség részére igen nehezen férhető hozzá. Ezért minisztériumunk gyakorlata

¹²⁾ Lásd 10. jegyzet.

¹³⁾ C. P. IV. 2659/1931. Hj. Dttár XXV. 58. E döntés indokolásában nem olvashatók a tapasztalatlanság személyi adatai.

¹⁴⁾ Az értelmi gyengeség elemeivel ezuttal nem kívánunk foglalkozni.

¹⁾ Magyar: A magyar polgári perjog nemzetközi vonatkozásai. 1902. és Ujabb irányok a nemzetközi perjogban. 1907. (Akadémiai székfoglaló értekezés.)

²⁾ Ferenczy: A nemzetközi magánjog kézikönyve. 1912. 417. és köv. l.

alapján meg szándékozom írni nemzetközi perjogunk rendszeres munkáját, addig is azonban, míg ez a munkám megjelenhetik, ennek a joganyagának egyes, gyakorlati szempontból legfontosabb kérdéseit rövidebb tanulmányok keretében igyekszem megismertetni jogászközönségünkkel.

2. Nemzetközi perjogunknak gyakorlati szempontból egyik igen fontos kérdése az, hogy a ma hatályban lévő jogszabályaink és egyezményeink értelmében melyik külföldi felperestől követhető a Pp. 124. §-a értelmében biztosíték a perköltség és az ítéleti illeték fedezéséül.

Perjogunk szerint a peres feleknek a per előkészítéséhez, elhárításához vagy viteléhez szükséges költségeket egyelőre maguknak kell fedezniök. Magánjogi tényállás alapján kártérítési igény a felet a másik féllel szemben megilletheti, a perjog szerint azonban költségeinek megfizetésére mindaddig, amíg a bíróság a másik felet a költségeknek vagy azok egy részének megtérítésében elmarasztalta, csak *várománya* van s ez a várománya nem részesül különös jogi védelemben. Egyik fél sem köteles a másik költségeit előlegezni s nem köteles biztosítékot sem adni arra, hogy a másik fél kártérítési igényét vele szemben érvényesíthesse. Kivétel ebben a tekintetben csak a külföldre áll fenn, s erre is csak akkor, ha mint *felperes, főbeavatkozó, a felperes pertársa vagy mellékbeavatkozója* lép fel.³⁾ Természetesen őt sem terheli szorosan vett jogi kötelezettség a biztosíték adására és ezért nem is lehet őt arra kényszeríteni. Ha a külföldi felperes nem ad biztosítékot, ennek csak az lesz a következménye, hogy a jogvédelmet az állam megtagadja tőle.

3. A külföldi felperes biztosítékadási kötelezettsége tekintetében a különböző államok hatályban levő törvényei szerint különböző államok hatályban levő törvényei szerint különböző rendszerek állapíthatók meg.⁴⁾ Egyes államok törvényhozása több különböző csoportba is beosztható, mert több különböző alapelven épül fel.

³⁾ Lehmann és Krausz: Das internationale Zivilprozessrecht. (Leske—Loewenfeld: Die Rechtsverfolgung im internationalen Verkehr. Uj átdolgozás I. 1930.) 56. és köv. l. — L. még: Magyary: A magyar polgári perjog nemzetközi vonatkozásai. 1902. 23. és köv. l. és Újabb irányok a nemzetközi perjogban. 1907. (Akadémiai székfoglaló értekezés); Ferenczy: A nemzetközi magánjog kézikönyve. 1912. 449. l.; Meili: Das internat. Zivilprozessrecht. 1905. 94. l.; Meili—Mamelok: Das internat. Priv. u. Zivilprozessrecht, auf Grund der Haager Konventionen. 1911. 340. és köv. l.; Walker: Streitfragen aus dem internat. Zivilprozessrecht. 1897. 64. és köv. l.; v. Normann: Das internat. Zivprozessrecht. 1923. 46. és köv. l.; Kovács: A Pp. magyarázata. 2. kiadás. 3. füzet. 1927. 399. és köv. l.

⁴⁾ V. ö. Meili: Das internationale Zivilprozessrecht. 1905. 94. l. és Meili—Mamelok: Das internat. Privat- und Zivilprozessrecht auf Grund der Haager Konventionen. 1911. 340. és köv. l., akik azonban nézetem szerint nem egészen helyes felosztási alapot követnek.

Az egyik csoportba tartozó államok az *anyagi viszonyosság* alapelvéhez kötik a biztosítási kötelezettséget. Ide tartoznak többek között Németország (Pp. 110. §.), Memel, ahol a német Pp. van még érvényben, Danzig (1927. évi január 18-iki Pp.), Liechtenstein (Pp. 57. §.), Japán (1890. évi április 21-iki Pp. 88. §.), Ausztria (Pp. 57. §. 1. p.), Jugoszlávia és Románia azelőtti osztrák és magyar területei, Esztország, Lettország, Litvánia (Pp. 571. §.), Dánia (Rpl. 324. §.), Kína (Pp. 123. §.), Monaco (Pp. 260. §.) és Magyarország is (Pp. 124. §.). Ezekben az államokban mentes a külföldi felperes a biztosítékadás kötelezettsége alól, ha megfelelő esetben az ő állama sem követel biztosítékot a perbiróság államának honosától.

A másik csoportba tartozó államok a honossági *elv* alapján állanak. Ide tartozik például Franciaország, Belgium (Code Civil 16., Code de proc. civ. 166., 167.), Hollandia (Pp. 152. §.), Bulgária. Ezek törvényhozása szerint a külföldi felperest a biztosíték adásának kötelezettsége akkor is terheli, ha megfelelő esetben a külföldi felperes hazai bíróságai a perbiróság államának honosaitól biztosítékot nem követelnek. Kivétel áll fenn mégis a francia és belga jogban a külföldi tekintetében, ha a kormány engedélyével szerzett lakóhelyet a perbiróság államának területén a honosítás előkészítése céljából vagy — ebben az esetben a bolgár jogban is — ha belföldön az előrelátható költségek fedezésére elegendő ingatlan vagyona van. Ingó vagyon — bármilyen nagy legyen is — nem jön tekintetbe, ami kétségkívül — ebben Laurent-nak igaza van — nem egészen logikus rendelkezés.⁵⁾

A harmadik csoportba tartozó államok a felperes *lakóhelyét* tekintik irányadónak és a belföldit is kötelezik biztosíték adására, ha külföldön lakik, viszont a külföldit sem, ha belföldön van a lakóhelye. Ide tartozik például a legtöbb svájci kanton, Norvégia, Monaco, az Északamerikai Egyesült Államok legtöbb állama, Anglia s általában az angol-amerikai jogterület államai, egyes dél- és középamerikai államok, Argentína, Paraguay, Uruguay és Jugoszlávia régi szerb területe, ahol azonban a külföldi csak akkor mentes a biztosíték alól, ha a perbiróság kerületében lakik.

A negyedik csoportba tartoznak azok az államok, amelyek a *lefoglalható vagyon fekvését* tekintik irányadónak, s a külföldi felperest mentesítik a biztosíték alól, ha a perbiróság területén elegendő ingó, a legtöbb esetben azonban csak ha ingatlan vagyona van. Ide tartoznak például: Törökország, Kína, Kuba; részben Belgium, Franciaország és Anglia is; Eszt és Lettország, Haiti, Bulgária, Litvánia, Románia régi orosz területe (Beszarábia) s részben Ausztria törvényhozása. Ez nézetem szerint a leglogikusabb megoldás.

⁵⁾ Laurent: *Droit civ. internat.* IV. 150. I.

Az ötödik csoportba tartoznak azok az államok, amelyek a külföldi felperestől *nem* követelnek biztosítékot. Ide tartoznak Olaszország, Egyiptom (preuss, JMBL. 1923. 166. l.), Chile (1902. aug. 28-iki Pp.), Finnország, Jugoszlávia horváth-szlavonországi és montenegrói területe, Perzsia, Pétur, Portugália, Románia háború előtti területe és Szovjet-Oroszország.⁶⁾

Egyes államok csak korlátoltan, csak bizonyos meghatározott perekben ismerik el a külföldi felperesek feltétlen mentességét: például kereskedelmi perekben Haiti, Belgium 1895. előtt Franciaország is; okirati, váltó- és csekkperekben, nyilvános bírói felhívás folytán indult perekben, hazai telekkönyvbe bejegyzett jogok tárgyában indított perekben Németország, Memel, Danzig; visszkereset esetében, értékpapírokra, rendeleti papírokra vonatkozó perekben, nyilvános bírói felhívás alapján indított perekben: Japán; váltóperekben Norvégia; váltóperekben, házassági perekben, fizetési meghagyásos eljárásban, viszontkereset és nyilvános bírói felhívás alapján indult kereset esetében Ausztria; a szegénységi jogot nyert felperes részéről indított perekben a legtöbb állam (magyar Pp. 113. §. 2. p., német Pp. 115. §. 2. p.).

A hatodik csoportba tartoznak azok az államok, amelyek *minden külföldi és belföldi* felperestől követelnek biztosítékot. Ide tartozik például Costa-Rica stb.

4. A tudomány ma csakugyan egyértelműen a perköltség-biztosíték intézménye ellen foglal állást.⁷⁾ Asser, Laurent, Bar, Meili, Walker, Magyary és az institut de droit international is azon az állásponton vannak, hogy a külföldi perindítás ugyanis nagy költségekkel jár s ezért vitán felül álló jogot feltételez, miért is a külföldi felperesnek ezt az előnytelen helyzetét nem helyes még a biztosítékadási kötelezettséggel is súlyosítani⁸⁾ Nézetem szerint azonban ez az érvelés nem egészen helytálló, mert nem tekintve arra, hogy az alaptalan per igen súlyos károkat okozhat az alperesnek és költséget a perbíróóság államának is, addig míg az államok egyáltalában nem vagy csak nagyon költséges eljárás útján hajtják végre a külföldi bíróságnak a külföldi felperest elutasító és a perköltségek megfizetésében elmarasztaló ítéletét, addig a perköltségbiztosíték intézménye sem szüntethető meg. A biztosítékadási kötelezettség megszüntetésének szükségképen feltétele a pervesztes felperes vagy beavatkozó ellen hozott elmarasztaló határozatnak elismerése és ingyenes

⁶⁾ Lehmann és Krausz: id. m. 61. l. 45. j.

⁷⁾ Walker szerint „es ist ein Institut, auf dem der Rost mehrerer Jahrhunderte liegt” (id. m. 78. l.).

⁸⁾ Asser: Schets van het int. privreht. 1880. 28. l. és Revue dr. int. VII. (1875.) 374. l.; Laurent: id. m. IV. 71. p.; Bar: Theorie und Praxis des int. Privatrehts. II. 394. l.; Annuaire II. 44. l. Magyary: A magyar polgári perjog nemzetközi vonatkozásai. 1902. 25. l., Meili—Mamelok: id. m. 343. l.

végrehajtása abban az államban, amelynek területén a felperes vagy beavatkozó lakóhelye, illetőleg vagyona van. Enélkül csak anyagi viszonyosság esetében vagy abban az esetben engedhető el a biztosíték, ha a felperesnek a perbíróóság államának területén elegendő lefoglalható vagyona van.

5. A biztosítékadási kötelezettség a Pp. 124. §-ának helyes magyarázata szerint a nem magyar állampolgár és a nem Magyarország területén székelő jogi személy felperest, főbeavatkozót a felperes pertársát és mellékbeavatkozóját⁹⁾ terheli, tehát a hontalan személyeket és azokat a külföldön székelő jogi személyeket is, amelyek tagjai magyar honosok. Ugyanez áll a külföldön székelő közkereseti és betéti társaságokra is.¹⁰⁾ A törvény ugyan csak a „külföldi felperest“ kötelezi a biztosítékadásra, minthogy azonban a főbeavatkozó is önálló felperes és a felperes mellékbeavatkozója is elmarasztható a perköltségekben, ezt a kötelezettséget e két utóbbira is ki kell terjeszteni.¹¹⁾ Etekintetben nincs különbség a közönséges alárendelt szerepű mellékbeavatkozó és a 88. §. 3. bekezdése szerinti, mellérendelt szerepű mellékbeavatkozó között. Ezzel szemben a biztosíték követelésének joga az alperest, pertársát és mellékbeavatkozóját illeti meg — a külföldit is¹²⁾ s a bíróság csak az ő kívánatára kötelezi erre a felperest vagy mellékbeavatkozóját, mert a biztosíték adásának elmulasztása nem hivatalból figyelembe jövő pergátló körülmény (Pp. 180. §. 8. p., 499. és 547. §-ok). Az alperes mellékbeavatkozói közül azonban csak a 88. §. 3. bekezdése szerinti mellérendelt szerepű mellékbeavatkozó követelheti a saját költségeinek biztosítását, a közönséges, alárendelt szerepű mellékbeavatkozó követelési joga csak az alperes költségeinek biztosítására terjed ki, mert őt a kereset nem támadja meg és a perben részvétele az ő tetszésétől függ.¹³⁾

A biztosítékadási kötelezettség terheli a külföldi területenkívüli személyeket és így a külföldi uralkodókat, követeket, a külföldi államot, annak hatóságait és közigazgatásait is.¹⁴⁾ A magyar állampolgárt azonban ez a kötelezettség nem terheli akkor

⁹⁾ Az osztrák perjog szerint a felperes mellékbeavatkozója nem köteles biztosítékot adni. (Leske—Loewenfeld: id. m. 1930. I. 164. l.)

¹⁰⁾ Lehmann és Krausz: Das internat. Zivilprozessrecht (Leske—Loewenfeld: Die Rechtsverfolgung im internat. Verkehr. I. 1930.) 57. l., Kovács: A polgári perrendtartás magyarázata. 2. kiadás. 1927. és köv. l.

¹¹⁾ Magyary szerint a felperes közönséges mellékbeavatkozójára nem, mert ezt a peres fél szerepe nem illeti meg (id. m. 28. l.).

¹²⁾ A francia és belga gyakorlat szerint a külföldi alperest nem illeti meg. Walker: id. m. 69. l.

¹³⁾ VII. 2472/1923. Pd. VIII. 147. Így Kovács: id. m. 400. l., Lehmann—Krausz: id. m. 58. l., Walker szerint az alperes mellékbeavatkozóját a biztosíték követelésének joga nem illeti meg (id. m. 69. l.).

¹⁴⁾ Walker: Int. Privatrecht. 144. l. 2. j.

sem, ha magyaron kívül más állampolgársága is van, ha külföldön van a lakóhelye, vagy ha belföldön vagyona nincs.

Vitás, hogy a külföldön székelő jogi személy Magyarországon bejegyzett fiókkintézetét is terheli-e a biztosítékadási kötelezettség. A magyar bírói gyakorlat a Kt. 211. §-ának helyes értelmezése alapján az ilyen fiókkintézetet, ha a saját üzeméből keletkezett ügylet alapján indítja a pert, a biztosítékadási kötelezettség alól mentesíti¹⁵⁾ a német tudomány és bírói gyakorlat azonban nem, mert a fiókkintézetet nem tekinti önálló jogalany-nak.¹⁶⁾ Nézetem szerint a magyar törvényhozó szellemének jobban megfelel a magyar bírói gyakorlat álláspontja. Ezt a felfogást támogatja a Kt. 211. §-a 2. pontjának az a rendelkezése, hogy a belföldi üzlet folytatására szánt tőkének Magyarországon kell elhelyezve lennie, ami a kereset elutasítása esetében a perköltségek végrehajtását a fiókkintézettel szemben ugyanis lehetővé teszi.

Ugyanígy vitás az a kérdés is, hogy kötelezni kell-e azt a magyar felperest a biztosíték adására, akire a biztosíték adására kötelezett külföldi hitelező követelését engedményezi. Kovács Marcel e kérdésre igenlő feleletet ad,¹⁷⁾ szerintem azonban ez nem áll, ha valószínűnek mutatkozik, hogy a külföldi hitelező nem a biztosítékadási kötelezettség kijátszása céljából engedményezte követelését magyar honosra (per analogiam Pp. 112. §. 4. bek.). Ha komoly elidegenítési ügylettel állunk szemben, a magyar honos engedményest még akkor sem lehet a biztosíték-adásra kötelezni, ha az elidegenítés például „Treuhänderschaft” megállapítására szolgál, sőt az olyan „Treuhandjogviszonyra” sem, melynél a „Treuhänder” csak arra nyer jogot, hogy a „Treugeber” jogait a saját, védelemre méltó jogi érdekeinek megóvása érdekében érvényesítse.¹⁸⁾

Ezzel szemben ma már általánosan elfogadott tétel, hogy ha valaki mint vagyontömeg hatóságilag kirendelt kezelője (csódtömeggondnok, zárgondnok, hagyatéki gondnok) lép fel felperesként, az általa kezelt vagyon székhelye az irányadó, aminek az a jogi alapja, hogy itt a fél személyesen nem felel a perköltségekért s a végrehajtást a bíróság a perköltség erejéig erre a vagyonra rendeli el.¹⁹⁾

Ha több külföldi felperes lép fel, mindegyik egyenlő arány-

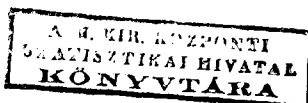
¹⁵⁾ IV. 5. 186/1924. Pd. X. 14., Kovács: id. m. 400. l. Így helyesen Walker: id. m. 70. l.

¹⁶⁾ Így Lehmann és Krauss: id. m. 57. l. 7. j., R. G. 98. k. 403. l., Staub—Könige: 201. §. 19. j., Stein—Jonas: 110. §. I. 1. — Ellenk.: Leske—Loewenfeld 1. kiadás. 572. l.

¹⁷⁾ Kovács: id. m. 400. l.

¹⁸⁾ Helyesen: Lehmann és Krauss: id. m. 57. l.

¹⁹⁾ Lehmann és Krauss: id. m. 57. l. és 12. j. Így döntött OLG. München Jur. Wochenschrift. 1922. 1594. l. 5. sz. Így Kovács: id. m. 400. l.; 848/1916. Pd. III. 41.

ban köteles biztosítékot adni, ha azonban részesedésük aránya különböző, a bíróság a részesedési arányt is figyelembe veheti. A külföldi felperes magyar pertársai a biztosítékadási kötelezettség alól természetesen mentesek maradnak.²⁰⁾ A közönséges, alárendelt szerepű külföldi mellékbeavatkozóknak csak a mellékbeavatkozás költségei fedezése céljából kell biztosítékot adnia, a 88. §. 3. bekezdése szerinti mellérendelt szerepű mellékbeavatkozóknak azonban épügy, mint magának a peres félnek.²¹⁾

Ha több alperes vesz részt a perben pertársként, mindegyik követelhet biztosítékot költségeiért. Az alperes mellérendelt szerepű mellékbeavatkozója is követelhet biztosítékot, a maga részére. A közönséges mellékbeavatkozó csak az alperes jogait gyakorolhatja.²²⁾

A biztosítékadás csak az olyan eljárásban követelhető, amely keresettel indul meg, akár közvetlenül, akár közvetve.²³⁾ Viszont az oly kérelmek esetében, amelyek nem kereset alakjában jelentkeznek, a külföldi mentes e kötelezettség alól még akkor is, ha a kérelem peres eljáráshoz is vezethet. Így mentes a külföldi alperes, ha az elsőfokú vagy másodfokú ítélet ellen ő élt fellebbezéssel vagy felülvizsgálati kérelemmel (Pp. 126. §. ut. bek.). Nem követelhető biztosíték a zárgondnoki számadás elleni észrevételek (Vt. 249., 253. §§.) feletti eljárásban az előleges bizonyítás, biztosítási végrehajtás, zárlat, a perré még nem alakult fizetési meghagyási kérelem esetében, a külföldi ítélet belföldi végrehajtásának elrendelésénél követendő eljárásban (Pp. 33. és 36. §.),²⁴⁾ a bérleti viszony bírói vagy közjegyzői felmondása esetében (Pp. 621. §., 637. §.), a gondnokság alá helyezési és a gondnokság megszüntetése céljából folyamatba tett eljárásban, ha az eljárás a gondnokság alá helyezendő vagy a gondnokság alatt álló kérelemre indult meg (Pp. 721. §. 728. §.), a holtaknyilvánítási eljárásban (736. §.), az okiratok megsemmisítése iránti eljárásban (479. §.) stb.²⁵⁾ Ezzel szemben követelhető: az igazolási és a perújítási eljárásban, a váltó és csekk-keresettel, a nyilvános bírósági felhívás folytán megindított keresettel szemben,²⁶⁾ alperes visztonkeresetével szemben, a végrehajtási eljárás során felmerült perekben, az olyan perben, amelynek tárgya magyar telekkönyvbe bejegyzett jog.²⁷⁾

(Folytatjuk.)

²⁰⁾ Lehmann és Krauss: id. m. 58. l.; Stein—Jonas: 67. §. V. 2., 110. §. I. 2.

²¹⁾ Walker szerint a felperes minden mellékbeavatkozója egyformán köteles biztosítékot adni. (id. m. 70. l.)

²²⁾ Stein—Jonas: 110. §. III., 69. §. II. 4.

²³⁾ Lehmann és Krauss: id. m. 58. l.

²⁴⁾ Kovács: id. m. 400. l., Gaupp—Stein: Dresden Sachs. Ann. 12, 367.

²⁵⁾ Lehmann és Krauss: id. m. 59. l. 25. j.

²⁶⁾ Min. ind.

²⁷⁾ Ellenk.: Német Pp. 110. §. 2. bek. 5. p.